

Sorin Marcel Colesniuc (coordonator), *Marea Unire de la Marea Neagră. Volum omagial dedicat Centenarului Marii Uniri a Românilor și împlinirii a 140 de ani de la unirea Dobrogei cu România*, Editura Celebris, Constanța, 2018, vol. I-II, 786 p.

Lucrarea intitulată *Marea Unire de la Marea Neagră. Volum omagial dedicat Centenarului Marii Uniri a Românilor și împlinirii a 140 de ani de la unirea Dobrogei cu România* este coordonată de dr. Sorin Marcel Colesniuc, Directorul general al Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Ea a fost tipărită la editura Celebris din Constanța, în condiții grafice excepționale, fiind produsul final al proiectului cultural „Marea Unire de la Marea Neagră”, care s-a desfășurat în cursul anului 2018, la Constanța, și care a fost câștigat de Asociația Eurocult (care deține un impresionant portofoliu de evenimente cu profil cultural).

De altfel, a fost singurul proiect al unei asociații din Constanța care a fost desemnat câștigător de Ministerul Culturii în cadrul Sesiunii de selecție pentru manifestări/acțiuni/proiecte culturale dedicate aniversării Centenarului României formulate și asumate de persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial.

Lucrarea cuprinde comunicările științifice susținute în cadrul unei manifestări eveniment (83 la număr), una dintre cele mai de anvergură manifestări cultural-științifice din România organizate în cinstea celor două momente ilustre din istoria noastră națională, desfășurată în zilele de 26-28 octombrie 2018, la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Cu această ocazie s-au reunit 135 de istorici, academicieni și cercetători din țară și străinătate. Aceștia au susținut lucrări privind istoria teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră, din antichitate până în contemporaneitate, sub semnul Centenarului și, așa cum s-a precizat la momentul respectiv, evenimentul a dezvoltat „noi platforme de cunoaștere a identității naționale, a oamenilor ce au marcat drumul spre Marea Unire, a valorilor materiale și imateriale ale României, a participării reprezentanților etniilor dobrogene la Primul Război Mondial,

a ceea ce înseamnă cu adevărat patrimoniul sub toate formele lui, în special cel bazat pe valorile naționale autentice sociale, artistice și istorice în țara noastră, în general, și la Constanța, în particular.”

Desfășurarea simpozionului a beneficiat de organizarea Ministerului Culturii și a Asociației Eurocult, sub auspiciile parteneriatului și sub autoritatea științifică oferită de muzeul constănțean. Finalul activităților festive, caracterizate printr-o înaltă ținută științifică, a avut loc în data de 14 noiembrie 2018, o zi cu o deosebită semnificație pentru dobrogeni și anume: celebrarea a 140 de ani de Unirea Dobrogei cu România. Cu acest prilej s-a lansat și lucrarea supusă atenției noastre în rândurile de față, în prezența mai multor personalități istorice și din sfera administrației, importante la nivel național.

În sfârșit, legătura dintre cele două evenimente s-a realizat printr-o expoziție de ii și obiecte artizanale (intitulată „IA – Zbor Centenar”), deschisă între 26 octombrie și 14 noiembrie 2018, găzduită sub auspiciile reputei și valoroasei instituții culturale muzeale de la malul mării (MINAC). Expoziția a inclus peste 50 de ii, cu valoare patrimonială, o colecție de fotografii de la sfârșitul secolului al XIX-lea – început secolului XX, precum și albume de fotografie, cusături și alte piese țărănești din perioada menționată. Nu în ultimul rând, odată cu lansarea prezentului volum, a avut loc și premiera unui film-documentar inspirat din viața etniilor dobrogene, din perioada Primului Război Mondial, care a fost pus ulterior la dispoziția Ministerului Culturii, televiziunilor locale și naționale etc., pentru a fi difuzat în cadrul altor evenimente organizate cu ocazia aniversării Centenarului Marii Uniri.

Lucrarea, din rațiuni tipografice, a fost împărțită în două tomuri, relativ echilibrate ca număr de pagini (primul cuprinde 342 de pagini, iar cel de-al doilea 443 de pagini). În primul tom sunt prezente primele patru capitole, iar în cel de-al doilea ultimele trei capitole. Coordonatorul lucrării este cercetătorul științific dr. Sorin Marcel Colesniuc. Aceasta este doar una din multiplele sale experiențe avizate de autor, editor și coordonator de volume cu profil istoric și arheologic (13 apărute până în prezent). Dintre acestea le amintesc doar pe cele în care acesta este, ca și în cazul lucrării analizate, unic coordonator sau colaborator asociat, astfel: *Revoluția din Decembrie 1989. Valoarea libertății* (Editura Etnous, Brașov, 2013), *Studii de preistorie. Zona Pontică. În onoare dr. Ion Pâslaru* (Editura CallasPrint, Mangalia, 2014), *Kallatida* (Editura CallasPrint, Mangalia, 2014), *O istorie a orașului Cernavodă* (Editura Starr Tipp, Slobozia, 2015), *În amintirea unui istoric român-Nicolae Ciachir* (Editura Etnologică, București, 2016), *Dobrogea. Edificii cu mozaic: credința, cultura, cetatea* (Editura Ex Ponto, Constanța, 2019).

Specialist cu foarte bune referințe în planul lumii științifice, foarte bun cunoscător al realităților istorice și arheologice ale spațiului istro-

pontic, dr. Sorin Marcel Colesniuc și-a făcut o datorie de onoare din implicarea în toate aceste evenimente care vin, în final, să celebreze un an de referință cu profunde dimensiuni naționale, de suflet, nu numai pentru etnosul dobrogean, ci și pentru cel general panromânesc.

Nu în ultimul rând, menționăm în activitatea aceluiași coordonator, până în prezent, cele aproximativ 100 de articole cu subiect științific, la care putem adăuga cele aproximativ 400 de articole de popularizare a istoriei Dobrogei, apărute în reviste de cultură și ziare constănțene. Subliniem încă odată efortul coordonatorului pentru aducerea într-un format omogen a tuturor comunicărilor prezentate pe diferite paliere cronologice.

Primele pagini ale volumului omagial cuprind *Cuvântul înainte* (p. 13-15) semnat de Sorin Marcel Colesniuc și mesajul de salut (*Să nu uităm și să învățăm*, p. 17) al președintelui Consiliului Județean Constanța, Marius Horia Țuțuianu, care face un scurt istoric al idealurilor de veacuri ale poporului român pentru unire deplină, marcând pe scurt cele două evenimente celebrate: „140 de ani de când Dobrogea a revenit la România independentă” și „1 Decembrie 1918, când România a devenit Mare”. Alocuțiunea sa se finalizează prin următorul îndemn: „*Acest volum, Marea Unire de la Marea Neagră, este un mic gest de mulțumire pentru toți oamenii simpli și oamenii mari care au făcut posibilă, fie și numai pentru 22 de ani, România Mare. Din toată această istorie trebuie să învățăm, pentru a nu repeta greșeli și pentru a lua exemple de ce trebuie să faci dacă te simți, cu adevărat, ROMÂN.*”

Cuprinsul propriu-zis al întregului volum este structurat pe șapte mari capitole tematice, după cum urmează: *Preistorie* (p. 21-92), *Istorie greco-romană, bizantină și medievală* (p. 93-212), *Numismatică* (p. 213-254), *140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România și dezvoltarea ei până la Primul Război Mondial* (p. 255-342), *Primul Război Mondial și Marea Unire a Românilor* (p. 345-541-), *Basarabia și Bucovina* (p. 545-730) și *Varia* (p. 733-771).

În capitolul de preistorie (I) sunt prezente, în șase contribuții, rezultate ale cercetărilor privind cultura Starcevo-Criș, cultura Petrești, despre topoarele perforate de la Rupea (jud. Brașov), despre viața spirituală a comunităților culturii Zau, despre arheologia eneoliticului dobrogean și apoi noi date privind așezarea eponimă a culturii Gârla Mare. Printre semnatari reținem pe: dr. Gheorghe Lazarovici, dr. Cornelia-Magda Lazarovici, dr. Valentina Voinea, dr. Sorin Marcel Colesniuc ș.a.

Următorul capitol (II) cuprinde 14 articole, care dețin teme dedicate istoriei greco-romane, bizantine și medievale ale Dobrogei și spațiilor geografice apropiate, cu privire specială asupra unor obiective de interes arheologic cum sunt: Carsium/Hârșova, Callatis/Mangalia, Capidava,

Tomis/Constanța, Oltina etc. Ca teme sunt de enumerat: agricultura în perioadele clasică și elenistică, gladiatori și amfiteatre, șanțurile de apărare, rute comerciale, simbolistică, vămi etc., pentru perioada secolelor V a.Chr.-XVIII p.Chr. Adăugăm și noi date privind arheologia subacvatică a țărmului dobrogean, respectiv noi cercetări arheologice în Tomisul antic (Acropola, Poarta de Nord/Poarta Mare a cetății etc.). Printre semnatori reținem pe: dr. Constantin Nicolae, dr. Ghiorghe Papuc, dr. Constantin Chera, dr. Cristina Paraschiv-Talmațchi, dr. Cătălin Dobrinescu, dr. Nicolae Alexandru, dr. Emilia Corbu etc.

Capitolul III cuprinde, în totalitate, cinci lucrări cu subiect numismatic și arheologic privind: reperle muzeografice în arheologia dobrogeană, un istoric al colecționării și cercetării monedelor orașelor vest-pontice dobrogene, despre situația descoperirilor monetare de la Tomis și Histria din perspectiva colecției Institutului de Arheologie din București, iar din perioadă modernă decorații și modificări în sistemul valutar după Primul Război Mondial în România. Printre semnatori reținem pe: dr. Gabriel Custurea, dr. Gabriel Mircea Talmațchi, dr. Theodor Isvoranu și dr. Radu Tabără.

Capitolul IV este format din 12 articole ce tratează diferite problematici privind spațiul dobrogean, cum sunt activitățile și contribuțiile unor personalități precum arhiepiscopul de București, Raymund Netzhammer, sub forma cronicarului din preajma Marii Uniri, ale lui Mihail Kogălniceanu, ale altor figuri reprezentative ale românismului după reintegrarea la Țară, contribuția unor personalități bisericești la dezvoltarea culturală interbelică, coordonatele Războiului de Independență din anii 1877-1878 și Dobrogea „oglinzilor paralele”, preluarea teritoriului dobrogean și autoritățile ruse, unirea Dobrogei văzută ca o treaptă a devenirii statului român, situația socială, culturală și spirituală după Războiul de Independență, definirea procesului istoric petrecut în Dobrogea între anii 1877-1878 și 1913, administrarea Constanței la 1879 și aspecte ale industriei mici din județul Constanța. Printre semnatori reținem pe: prof. univ. dr. Marian Cojoc, dr. Karl Zeno Pinter, prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, dr. Stoica Lascu, dr. Lavinia Dumitrașcu, dr. Florin Stan și alții.

Capitolul V cuprinde 23 de contribuții, cele mai multe din volum pentru un singur capitol, care tratează câteva personalități și alte persoane implicate în Primul Război Mondial (Ervin Rommel, ofițerul arhitect Stelian Boianțiu, preotul Vasile Ulescu, generalul Alexandru Averescu, mai mulți soldați din Medgidia), date despre diferite bătălii desfășurate în cadrul aceluiași conflict ilustrat de fapte pline de eroism desfășurate pe aceste pământuri (lupta de la Turtucaia, apărarea Deltei Dunării etc.), chestiuni diplomatice/consecințe ale conflictului/felurite știri (negocieri cu privire la orașul port Constanța în anii 1917-1918,

Constanța în presa bucureșteană, chestiunea Dobrogei în presa militară rusă, efectele războiului asupra societății dobrogene și ale ocupației Puterilor Centrale asupra Constanței la momentul anului 1918, imagini literare dobrogene, un breviar al narativelor diplomatice românești etc.

Nu în ultimul rând, reținem informații și despre alte spații geografice apropiate teritoriului dobrogean (opозиția maghiară față de eliberarea Transilvaniei, monumente ale comunității germane din Sibiu în preajma Marii Uniri, memoria unor monumente istorice din Galați), contribuția privind distrugerea și dispariția patrimoniului arheologic dobrogean afectat de reținerea sa ca pradă de război și altele. Printre semnatori reținem pe: dr. Ioan Opriș, dr. Constantin Cheramidoglu, dr. Adrian Ilie, dr. Costin Scurtu, dr. Robert Stănciugel, dr. Corina Apostoleanu, dr. Dorin Popescu, dr. Mariana Cojoc și alții.

Capitolul VI, dedicat istoriei teritoriilor românești din Basarabia și Bucovina, reunește nu mai puțin de 16 articole, care pun accent pe aspecte privind conștiința etnică și cea națională, pe evenimentele premergătoare unirii în cele două teritorii, pe modul în care problema Basarabiei s-a reflectat în cadrul diplomatic european (chestiunea orientală), de modul în care aceeași problemă s-a reflectat în analiza serviciilor românești de informații, despre școala teologică, despre generația Unirii, până chiar la caracteristica generală a vieții cotidiene din RSSM în perioada imediată de după finalizarea celui de-Al Doilea Război Mondial.

De asemenea, sunt de adăugat câteva contribuții care aduc în atenția contemporaneității rezultatele activității unor personalități din epocă, în contextul unirii și posterior acestui moment, privind teritoriile amintite, cum au fost generalul Alexandru Averescu sau Sextil Pușcariu. Printre semnatori reținem pe: academician Radu Ștefan Vergatti, academician Alexandrina Cernov, dr. Valentin Constantinov, dr. Dinu Postarencu, dr. Marian Zidaru, dr. Ion Negrei și alții.

Capitolul VII cuprinde un număr de șapte materiale, care nu și-au regăsit locul tematic în cele anterioare prin natura subiectelor tratate, sub forma identităților culturale în comunism, elementelor imagologice privind scenariul Bulgariei Mari, file din istoria Războiului Crimeii, elite militare românești în Armata imperială a Austriei, despre activitatea Brigăzii Austro-Ungare „Papp Dander” pe frontul din Bucovina, Canalul Dunăre-Marea Neagră, românii de pretutindeni în programa școlară etc. Printre semnatori reținem pe: dr. Florin Muller, dr. Cristian Sandache, dr. Claudia Ilie, dr. Mihai Nicolae și alții.

După trecerea rapidă în revistă a majorității contribuțiilor, menționăm faptul că ultimele pagini ale lucrării (pag. 773-785) sunt dedicate unor anexe care cuprind câteva fotografii reprezentative din

cadru lucrărilor sesiunii și din excursia de documentare la Complexul muzeal de la Adamclisi - Tropaeum Traiani (județul Constanța).

Volumul omagiu (cu cele două tomuri componente) reprezintă o mărturie perenă a celebrării la un nivel corespunzător a două dintre cele mai importante evenimente ale poporului român, ale dobrogenilor, fiind tipărit în 3.000 de exemplare. Acestea au fost deja puse, cu titlu gratuit, la dispoziția: Academiei Române, Ministerului Culturii, Primăriei Municipiului Constanța, Consiliului Județean Constanța, universităților și bibliotecilor județene și municipale din România, specialiștilor în istorie și iubitorilor de istorie.

Pe această cale, s-a dorit în mod expres difuziunea sa în toate mediile posibile, de la centrele culturale reale ale fiecărui județ, la universități, instituții administrative etc., ca o frumoasă pledoarie culturală pentru atragerea atenției asupra unor evenimente marcante din istoria națională. Cu atât mai mult cu cât lucrarea, închinată celor două momente cadru din istoria românilor deja precizate, vine ca o încununare a unei sărbători supusă la trei dimensiuni programatice: istorică, socială și artistică. Anul 2018 a stat sub semnul Centenarului Marii Uniri, o sărbătoare a întregii României, care ne-a orientat atenția către o istorie veche în ceea ce privește trecutul românilor uniți.

Toate articolele prezente în lucrare reprezintă contribuții relevante și majoritar inedite (printr-o cantitate substanțială de informații inedite) în ceea ce privește diferitele aspecte de ordin istoric, arheologic și numismatic, tratate cu discernământ și acribie științifică. Reținem în acest sens noutatea și valoarea argumentelor, deosebirile față de cercetările anterioare, pertinenta și consistența concluziilor formulate. În cele două tomuri am constatat prezența mai multor sisteme de notare, dar acest lucru poate fi explicat prin complexitatea lucrării, a temelor abordate, din preistorie până în contemporaneitate. Deși dificil uneori de parcurs din acest punct de vedere, fie doar din perspectiva unui cercetător al antichității, fie din cea a unui cercetător al epocilor modernă și contemporană, acest fapt nu știrbește cu nimic valoarea deosebită, de ansamblu, a contribuțiilor respective. Și a lucrării finale, care le reunește.

Prin valoarea sa deosebită, lucrarea de față devine cea de a doua contribuție fundamentală, de excepție, la problematica general-istorică a teritoriului dobrogean apărută la malul Mării Negre în ultimul deceniu, după cea coordonată de prof. univ. dr. Valentin Ciorbea. Astfel, domnia sa a inițiat proiectul „*Dobrogea 130 de ani în cadrul statului românesc*” împreună cu Consiliul Județean Constanța, care s-a concretizat în sesiunea științifică și volumul *Dobrogea 1878-2008. Orizonturi deschise de mandatul european*.

Lucrarea analizată reprezintă, incontestabil, o contribuție de mare valoare la istoriografia Dobrogei, redând dimensiunea reală și pozitivă a

unor aspecte generale și particulare ale istoriei și arheologiei locale și nu numai. În ansamblul său, volumul merită toată aprecierea noastră. Astfel de lucrări sunt de dorit a fi susținute în mod curent, inclusiv financiar, de către autoritățile îndrituite, fiind obligatorie apariția lor măcar la un deceniu și de a ajunge nu numai în circuitul științific, ci și în cadrul comunităților locale din țară și străinătate.

Uitarea și necunoașterea istoriei naționale reprezintă primele simptome ale dispariției unui popor, a propriei conștiințe, iar acest lucru nu trebuie să se întâmple niciodată cu poporul român. Noi, ca istorici, alături de toți cei abilitați, trebuie să luptăm din răzputeri, cu posibilitățile noastre, să nu-i creăm un cadru favorabil de manifestare, de distrugere și atrofiere a conștiinței naționale.

Dr. Gabriel Mircea TALMAȚCHI